

om det privilegerede Hartforns Afløsning, men jeg troer ikke, at det er tilstrækkeligt. Kampen lammer endnu mange af Samsfundets gode Kræfter, og leder andre hen i en skæv Retning (Hør!). Jeg troer, at der er Grund til at frygte for, at Udviklingen ikke vil gaae jævnt og naturligt for sig, dersom Forholdene længe skulde vedblive i deres nuværende Skikkelse. Nævnlig vil Godseieren ikke komme til at indtage den politiske Stilling, han bør have. Ja, jeg frygter ikke for her at udtale det, jeg antager det først da for sikkert, at Forsætningen i enhver Henseende vil virke betryggende, naar saavel her i Thinget som paa det andet Sted mange af Godseierclassen ere tilstede, valgte, ikke af deres Standsfæller, thi derved ville de synke ned fra at være Nationens Repræsentanter til at være deres Stands Repræsentanter, men valgte af selve Folket; det vil maaskee have lange Udsigter, inden dette vil skee; thi det kan ikke naaes, førend Kampen om Fæsteforholdets Ordning er forbi, førend Spændingen er hævet, og dertil er der lange Udsigter, dersom det skal overlades ene til den frie Dverreenskomst (Hør!).

Dog, det er ikke alene med Hensyn til de større Jordegodsseiere, at den nærværende Kamp udøver en skadelig Indflydelse; jeg troer ogsaa, at den paa Fæstebonden ikke har nogen gavnlig Indflydelse. Der er et stort Haab, et stort Ønske, der fylder mange Fæstters Sjal, det er Haabet og Ønsket om at blive Selveiere (Hør!), det er denne ene Tanke, der ofte fylder en Fæsters hele Sjal; men der, hvor kun een Tanke fylder et Menneskes Bryst, der bliver den let til Lidenstaa, og Lidenstaaen kaster let et Blandlys over alle andre Gjenstande (Hør!).

Men det er ikke alene med Hensyn til Fæstebidricterne, at dette gjælder; thi ved Samqvem og Umgang udbreder Anskuelsen sig, og, hvad der har gjort sig gjældende for Fæstebidricternes Vedkommende, det finder saaledes ogsaa meget hyppigt Afgang til og udøver Indflydelse paa Selveierbidricterne. Altsaa ogsaa med Hensyn til disse Jordestidder troer jeg, at det er af politisk Betydning, at vi endelig komme ud af disse Forhold ved deres Ordning ad Lovgivningens Vej.

Mine Herrer! jeg skal ikke tillade mig at spaae om Fremtiden; hvert Menneske har sit eget Fremsyn, og saamange Mennesker, saamange Meninger om de Ting, som skulle komme; men, skulde der dog ikke være Et, hvorom vi Alle kunne være enige? Skulle vi ikke være enige om dette One, at Ingen kan være sikker paa, at ikke den Tid kan komme, da Uveir atter bryder løs over Europa, da Stormene atter ville gaae hen over det? (Ja!) Nu vel, dersom en saadan Tid skulde komme, da lad den ikke finde vort Fædreland fuldt af indre Kamp og Spænding, lad den ikke finde vort Fædreland nedtyngt under Vægten af et stort uopløst Samsfundsspørgsmaal, men lad den da finde i vort Fædreland de store bevarende Kræfter levende og stærke. Den store bevarende Kraft, det er den store Selveier, som vi nu kalde Godseier, og den lille Selveier, som vi nu kalde Bonde.

Disse ere altsaa de Grunde, som gjøre, at jeg antager, at Almeenvellet fordrer disse Forhold ordnede, fordi Selveierdom i og for sig er et stort Gode, fordi Fortsættelsen af Kampen udøver en demoraliserende Indflydelse paa Samsfundet, fordi det er af Bigtighed, at snarest muligt de store bevarende Kræfter i Samsfundet kunne frit udvikle sig.

Det er en Bestemmelse i Grundlovens § 87, at der skal gives fuldstændig Erstatning; det er altsaa det Spørgsmaal, jeg nu kommer til at berøre. Det er altsaa fuldstændig Erstatning, som der skal gives. I det i sin Tid fremlagte Grundlovsudkast var ikke dette Ord „fuldstændig“ brugt, der var brugt Ordet „tilsvarende Erstatning,“ det var ikke efter mit Ønske, at dette Udtryk blev optaget i Udkastet til Grundloven (Tscherning: Nei, det var efter mit!); det glæder mig nu, at dette Udtryk blev ombyttet med Ordet „fuldstændig“, thi Ordet „tilsvarende“ forekommer mig at være langt mindre klart og langt lettere at kunne give Anledning til Misforstaaelse. Der skal altsaa gives fuldstændig Erstatning, og der kan ikke være nogen Tvivl om, hvilke Regler man skal følge, for at udfinde denne Erstatning. I alle de Expropriationslove, vi kjende, er den Værdi, som en Gjenstand har i Handel og Vandel, den fuldstændige Erstatning og ikke